

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Pavli Laymann è Societate I: Theologiae Moralis
Compendiv[m] absolutissimum et in quinq[ue] libros
partitum**

Laymann, Paul

Moguntiae

12. De bello.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40716

Duplex iterum schisma, purum & iunctum cum hæresi, Purū ex sola voluntatis malitia reuivē obedientiam; idq; vel sola intentione vel operis executione, sufficit indirecta intentio se subtrahendi ab obedientia, v.c. Si Episcopi conuocent Synodum generalem, sine autoritate Papæ. 447.

Discrimen inter hæresin & schisma, quod illud interna mēte perficitur, & exterius solum significatur, ideoq; requiri errorem intellectus pertinacem: At schisma externo opere consummatur, ideoq; sufficit ad id voluntarium indirectum & imputatiuum, sicut ad homicidium, &c.

Schisma cum hæresi requirit negationem, summū Pontificem esse verum caput Ecclesiæ.

Coroll. Schisma occultum non est verū Schisma: at occultus hæreticus est verè hæreticus, quia congregatio Ecclesiæ est per fidem, at vbi ea deest, deficit membrum.

NB. Qui separat se à suo Episcopo, vel particulari aliqua Ecclesiæ, nihilominus intendēs ac palam protestās, se manere in cōmunionē Ecclesiæ vniuersalis, & sub obedientia Papæ, is ppriè nō est schismaticus.

Pænæ Schismaticorum sunt Excommunicatio bullaris, tamen non extensa ad fautores. Item Inhabilitas ad beneficia, quæ etiā post pœnitentiam non tollitur, nisi per dispensationem.

CAP. XII.

De Bello.

Differt bellum à rixa & seditione: quod bellū est multitudinis contra extraneos: seditio contra multitudinē in eadē Republ. Rixa est paucorū cōtra paucos vel singulos. N. Bellū & rixa propriè actualē pugnam significant, seditio etiā præparationem.

T 2

Rixa

Rixa est contradictio verborum orra plerumque ex ira & procedens vsque ad verbera. Est ex genere mortali. At veniale vel propter vehementiam, vt leuiate, vt in pueris.

Bellum aliud est iustum, aliud iniustum.

Iustum duplex; defensiuum & offensiuum. Defensiuum est, quo quis per iniuriam illata repellitur, non solum publica sed etiam priuata auctoritate iniuris omni iure permissum est, in leg. 3. ff. de iust. Bellum offensiuum est, in quo vis infertur, vt vindicandae causa. Ad eius honestatem requiruntur 3. Conditiones; Legitima auctoritas, causa iusta, recta intentio, non ex odio, nec priuatae vindictae cupiditate sed amore iustitiae.

Affert. 1. Bellum offensiuum non nisi publicae auctoritate principis vel magistratus superiore agnoscens geritur debet. est communis, ex S. A. *Ordo naturalis mortalium paci accommodatus hoc pro suscipiendi belli auctoritas penes principes fit.* Pro. Discrimen est inter Magistratus, quod alii super nullum agnoscant (vt Imperator, Reges, & Reipublicae liberae Venerorum, Genuensium, & Helueticorum) hi bellum offensiuum & defensiuum. Non omnis Respublica debet esse comparata, vt sufficiat ad publicum statum & quietem seruandam. Magistratus sunt inferiores (Duces, Ciuitates, & Municipii) non possunt offensiuum (licet defensiuum) bellum gerere sine licentia superioris magistratus. *gladium portat Rom. 13.* Hinc l. horres ff. de captiuitate & postliminio reuersis. predones appellantur, qui sine auctoritate Imperatoris bellum offensiuum faciunt. Excipe, si supremus magistratus negligat iniurias vindicare, tunc enim necessitas licentiae

dat, ne improbitas impunita maiores animos faciat.
 N Prohibitæ etiam sunt Confœderationes & cõ-
 uenticula, quæ sine authoritate Imperatoris fiunt. l.
 denunciamus C. de his, qui ad Ecclesiam, & c. p̄ter-
 quam ad necessariam defensionem contra iniquos.

Affer. 2. Generalis iusta belli offensiui causa est ac-
 cepta iniuria. Idq; iure gentium pro defectu proprii
 iudicis ac vindicis, idcirco ipse princeps, qui vel cu-
 ius subditi iniuriam passi, iudicandi & vindicandi
 sceleris potestatem iure naturali consequuntur. NB.

Præmonitio tamen requiritur à læsoriũ principe,
 vt coerceat subditos & cogat ad damnũ restitutio-
 nis, quod si non, tunc bellum. Sed requiritur iniuria
 grauis alias mortaliter consiliarii & principes pecca-
 bunt, propter tot hominum cædem, & nisi sit è re ec-
 clesiæ Catholiciæ & augmenti. 450.

Affer. 3. Particulares Causæ iusti belli sunt; 1. Vt
 subditi rebelles ad obedientiam redigãtur, 2. Vt re-
 cuperetur Prouincia, Ciuitas debita, si multum in-
 terit boni communis. 3. Ad vindicandam grauem
 contumeliam principi illatam 2. Reg. 10. 4. Vt vltio
 sumatur de gente, quæ hosti iniustum bellum geren-
 ti auxilium præbet. 2 Reg. 8. 5. Vt repellantur ii, qui
 iniuste prohibent, ne nocentes puniantur. Iud. 20. 6.
 Vt puniantur violatores fœderis initi cum Principe
 non sine graui iniuria illius 4 Reg. 3. 7. Vt impetrẽ-
 tur ea, quæ iure gentium permessa sunt, & per iniuriã
 denegantur. v. c. Transitus sine mora, & sine nocu-
 mento ex vna regione in aliam, vt habetur ca. vlt. 23.
 q. 2. Eoq; sensu Cæsar: *Arma tenenti omnia dat, qui iusta*
negat. 8. Vt sociis auxilium iustum afferatur, quod si
 verò ab hostibus infestentur auxiliarii, tunc & ipsi
 ius acquirunt per se bellum inferendi aduersariis 9. Si

T 3 populi

populi subiecti idololatæ, aut heretici, aliosq; in
 lenfionem (etiam vicini Regis subditos) trahant.

NB. Si bellum iustū est formaliter respectu
 principis, licet informatio Consiliatorum falsa, tunc
 princeps non habet causam suspicandi de falsi
 practicè iudicium suum formare poterit inform
 rum allegationibus. 451.

Affert. 4. Perspecta iusta belli causa, parti ad
 ea prius insinuari debet, antequam bellum iustū
 tur: quod si parata, satisfacere, acceptari debet
 Deut. 20. Ratio *quia bellare non voluntatis, sed
 tatis est* c. noli, 23. q. 1. bello coniuncta esse solent.

NB. Etiam post multū conflictū, quando iam
 ex hostibus ceciderunt, si aduersarius condignam
 satisfactionē offerat, acceptari debet ex charitate
 delicti si iniusta ablata restituat belli expensas,
 estimationem periculi, authores illarū iniuriarū
 NB. 2. Infideles asciscere licet in belli societate
 se loquēdo, tamē per accidens & rōne si ad alii

Præterea; Et si capti in bello iusto spectato
 iustitiæ occidi possunt, tamē lex charitatis prohibet
 Dux belli habita ratione communis boni in cle
 tiā declinet, & multitudini parcat, excepto si de
 culiari crimine, vel perduellionis, vel læsæ maiest
 damnati vel conuicti sint, aut si id opus sit ad
 endam securitatem contra valde pertinaces. 4

Affert. 5. Subditi, qui de belli iustitia dubi
 principi ita iubenti merito parent, idemq; dicē
 de milite cōductio. Ratio, quia in dubio quisq; ob
 dire debet Principi vel superiori suo, c. quid capi
 rur. 23. q. 1. Simili ratione si carnifex de iustitia du
 ret, tamen iustè latam sentētiā à iudice exequi
 quandoquidem ad ipsum non pertinet discutere.

Assert. 6. Milites extranei & voluntarii vocati ad bellum, de cuius iustitia dubitāt, vt in neutram partem prudenter assentiantur, militare plerunque non possunt. Ratio, quia nulla cogēte necessitate obediēdi, exponunt se periculo grauissimæ iniuriæ inferendæ. Dico plerunq; , etsi enim causa bellandi speculatiue quidē dubia videatur; præsumptio tamē sit principē cum cōsiliariis, examinata prius diligēter causa, idē bona fide ad bellum procedere possunt, nā debent habere indicia ad iuuandū in tam graui re. 453.

Milites paratos sequi indifferenter ad bellū quēcunq; , siue iustē, siue iniustē bellantem, non debent absolui, nisi propositum corrigant.

Quæst. 1. Quicunq; in iusto bello pugnāt, progredi possunt secundum iustum mandatum & voluntatem Ducis sui expressam, vel tacitam, ad agrorū vastationem, pagorum euersionem, hostium spoliationem, nocentium cēdem. Ratio, quia sunt executores iustæ sententiæ & vindictæ, quam supremus princeps in hostes decernit. Quod si Dux consultō nolit aut prohibeat, tunc peccant contra iusticiam, si damna inferant; si solum prohibeat, vt disciplina conseruetur, plerunq; non nisi venialiter, nisi se in graue periculum coniciant.

Nota: Si solum bellū instituaturs defensionis causa, tunc ea solum agere fas est, quæ ad præstādā pacem & securitatem ab hostibus necessaria sūt.

Si vero ad persequendam iniuriam materialē v. c. recuperandā ciuitatē, quæ iure principi debetur, sed ab altero per inuincibile ignorantia alieni iuris possidetur, tūc ea solū agere licet, quæ ad occupandā ciuitatē necessaria vidētur, & quar nus fieri potest, cū minimo hostiū dāno, & sine cōdēnatione ad expēsas: *quandoquidem nec in iudicio pars qua causa cadit, aut ex-*

penfas alteri parti praestandas condemnari solet, nisi litigando in dolo vel culpa fuerit.

Si verò bellū instituat ad vindicandā iniuriam formalem, tunc iustitiæ vindicativæ modum servare oportet, ut iniuriæ quantitatem pœna non excedat. v. c. Pago destructo ab hoste, non expedit totum regnum invadere, nisi hostes satisfacere recusent, & diu continent 454.

Quæst. 2. In bello licet infidiis uti, modo absint dadium, cū enim in bello fas sit hostibus nocere, & etiā erit occultando ipsis consilia, efficere, ut deceptum nocementum patiantur. Vide Ios. 8.

NB. Simulare in bello se esse socium hostis, quod est peccatū, sed propter invincibilē ignorantia quod milites rectè se agere existimant, excusantur. At vero in promissionibus & pactis per simulationē aliquid dicere aut facere, iniuriosum est.

Quæst. 3. Innocentes per se occidi non possunt in bello, v. c. Infantes etiā Turcarum & hæreticorum Clerici, simplices rusticani, idq; secundum iuris presumptionem, donec contrarium ostendatur. Per accidens verò, si bellū geri, & ab hostibus victoria obtineri non possit, nisi occisis innocentibus, licitū est quando id ratio communis boni ita exigit.

Quod innocētes in veteri Deut. 20. occisi in bello, id ex speciali Dei mandato factum.

Dico 2. quod attinet ad spoliationē bonorū, si innocenti sint pars Reip. delinquentis, fas est omnia spoliare, mulieres ac infantes in captivitatē ducere.

Intellige si infideles, secus si Christiani; nā Christiani à Christianis capti, serui eorū efficiuntur, ob diuturnā consuetudinē vim legis obtinent, sed interdum pecunia, tanquā in præmiū victori oblata, redimuntur.

Porro ad hoc, quod tota Communitas deliquisse censeatur, necesse est, ut maior vel potior eius pars, quæ alioquin ad decernendum aliquid communitati sufficeret, delictum aliquod fieri, V. C. proditionis, apostasiæ, decreuerint, ita etiam innocentes bonis spoliari possunt &c.

NB. Quæræ hostium subditorum propter vexationes & spoliaciones militum non sunt curandæ, si milites in expresso vel tacito consensu Ducis procedant, & alio modo debita vindicta sumi, & satisfactio impetrari non possit.

Atque huc spectant literæ repressaliarum, quibus princeps subditis aut militibus suis iniustum damnum passis potestatem dat inuadendi terram eorum qui damnum intulerunt, & occupandi etiam bona innocentum vsque ad compensationem damni, sed quia hæ repressaliæ species belli, ideo sine graui necessitate non concedendi, cum sint periculosa, & occasionem præbeant rapinarum; quod si repressaliæ contra Ecclesiasticas personas, id sub pœna excomm. ipso iure lata, prohibetur. 456.

NB. 2. Per accidens possunt naues & alia peregrinis & Clericis ad necessitatem belli auferri, ne hostes vrantur, tamen post bellum restitui debent.

NB. 3. Subditi innocentes rebellium principum in odium principis & vindictæ spoliantur, exceptis ijs, qui quantum in ipsis restiterunt rebeli, & adhererunt iustum bellum gerenti.

Quæst. 4. Fas est si iniuria hostium id mereatur, totam ciuitatem in prædam dare, licet grauißima crimina iuncta, supra, cædes innocentum, per accidens peccat Dux belli, permittens talia, quando ali-

ter pertinacia hostium frangi, nec pax alio modo obtineri non potest. 456.

Dico 12. Mobilia ab hostibus accepta, iure gentium capientium fiunt. Et constat ex l. si quid bello ff. de captiuis. *Quæ ex hostibus capimus iure gentium nostram sunt; adeo quidem, ut & liberi homines (non Christiani) in seruitutem nostram deducantur.* Excipiuntur nisi alicubi mos, ut spolia ad Ducem afferantur, quæ pro meritis distribuat, nec iusta spolia computari debent in compensationem debiti principalis, quod iuste bellans ab hoste iure exigere potest. 456.

Dico 3. Mobilia ablata ab hostibus, quæ hostes ante ab alijs iniuste cæperant, ea secundum ius Cæsareum sunt capientium, neque pristinis dominis restituenda, postquam in locum tutum reportata. Ratio id postulat communis boni per consuetudinem introducta, tum ad militum animos excitandos, tum ad innumeras lites tollendas. Sed et ipse, quæ postliminij iure gaudent, ut currus, naues, nerariæ commearum.

Dico 4. Immobilia, quæ occupantur, quatenus iustam damni compensationem vel pro iniuria satisfactionem non excedunt, pertinent ad principem, verò ab hoste, cui erepta sunt, iniuste possessa fuerant, pristinis Dominis restituenda.

Quæst. 5. Fides publica à Magistratu data, quæbuscunque hostibus publicis, etiam infidelibus atque hæreticis omnimodo seruanda est, ex S. August. epistola 205. ad Bonifacium. *Fides quando promittitur, etiam hosti seruanda est, contra quem bellum geritur.* Prob. Quia fœdera publica gentium iure introducta sunt, idque propter necessitatem, quia alias nulla

nulla pax aut societas inter humanum genus consistere possit. 457.

Intelliguntur autem hæc, dummodo fœdus ex obiecto malum non sit, consequenter nec obligatorium.

Neque verò tergiuersationi locus est, quod pars altera ad fœdus ineundum per vim iniustam adacta sit. Cum enim paciscentes superiorem iudicem non habeant, qui causa cognita ipsis ius dicat, quælibet pars possit dicere sibi vim iniustam illatam, ac proinde fœdus à se rescindi posse. At verò si priuatus alteri priuato vim iniustam inferenti, promissionem faciat metu adactus, licet eiusmodi pactio mero iure valeat, potest tamen propter æquitatem rescindi, iuxta prætoris edictum: *Quod metus causa gentium est, ratum non habeo.* lib. 4. ff. tit. 2.

Deinde tergiuersationi locus non est, etiamsi postea appareat fœdus publica autoritate initum principi paciscenti perniciosum esse, dummodo ex obiecto malum seu iniquum non sit.

At verò fœdera inter priuatos, si vergunt in perniciem principis, rescindi possunt, cum in omni fœdere & promissione intelligi debeat exceptum ius superioris, quippe cui subditus præiudicare non potest. c. venientes, de iureiur. Sin verò fœdus aut promissio alieno Principi facta in publicam perniciem non cedat, V. C. si quis tyranno reditum, vel redemptionis precium iuratus promiserit, fides seruanda est.

NB. 1. Pacta inita inter duos reges non possunt rescindi, ne quidem Ecclesiastica autoritate: nam soluendi potestas data est Ecclesiasticis

fticis in aedificationem, non in distractionem: at vero talis relaxatio foederis tenderet contra ius gentium, adeoque cederet in magnum detrimentum societatis humanae. 458.

Dico 2. Si foedus publicum initum, successu temporis cedat in magnum detrimentum Ecclesiae, tunc summus Pontifex indirecte cogendo alteram partem, ut remittat, potest rescindere: quia id postulat bonum Regimen Reipublicae Christianae; Et Catholici Reges non alia conditione sua foedera constituere censentur, nisi ut salua interim sit Ecclesia Christianae incolumitas.

Dico 3. Si a Christiano Rege foedus publicum fiat cum infidelibus, nulla ratione potest pontifex relaxare; ratio, quid id cederet in contemptum Ecclesiae et si ecclesiae perniciosum a Christo supremo Rectore sperandum est auxilium.

Dico 4. Si foedus publicum cum haereticis fiat, non potest autoritate Pontificis relaxari, quia hoc cederet in detrimentum Ecclesiae, & cum haereticis omni foedere exclusam velint Papalem relaxandam potestatem; ideo apud ipsos & omnes nationes infideles, blasphemabitur nomen Domini, si dicamus nos cum consensu pontificis foedera publica, contra ius gentium, erga hostes violare posse.

Quod haeretici de Iesuitis asserunt, eos docere haereticis fidem seruandam non esse, mera calumnia est.

Obiectio de Iohanne Hussio, quasi ipsi fides seruata non sit, diluitur. 1. Quis Sigismundus dedit saluum conductum in forma iuris communis, id est, salua executione iustitiae. 2. Quia Hussius post saluum conductum fugam arripuit, quae ipsi sub poena capitis

capitis ab Imperatore prohibita erat. 3. Ipsamet Synodus Conitantiensis, sess. 19. demonstrat à seculari potestate per saluum conductum alicui datum, Ecclesiasticæ ac superiori Iurisdictioni, nullum præiudicium generari posse, quominus contra pertinaces ad punitionem procedere possit. 459.

Quæst. 6. Capti in bello fugere possunt, & res hostium asportare, dummodo scandalum & specialis permanendi pollicitatio absit. Id enim iure gentium introductum, & est ius postliminij. I. in bello. I. nihil interest. ff. de captiuis. Accedit quod hæc pœna perpetuæ seruitutibus naturali propensione admodum repugnet, ut eam sustinere, si quis fugere possit, valde difficile sit. Nec obstat, quod si rursus deprehendantur, puniantur: nam etiam fugitiui damnati ad mortem puniuntur, etiam si fugiendo nihil peccarint.

Dico 2. Capti in bello iniusto V. C. Christiani à Turcis, non solum licitè fugere possunt, seclusa speciali obligatione manendi aut iuramento, sed etiam in compensationem damni illati res hostium auferre possunt, Ratio, quia si nemo adsit, qui iustitiam administraturus est, potest quilibet, si scandalum cesset, per se ipsum accipere, quæ sibi liquidò debentur, non obstantibus inducijs, quæ non extendunt se eò, ut qui hæctenus oppressi, ius suum recuperare non possint.

Dico 3. Peregrini Christiani inter Turcas versantes, si quid auferant pro furibus habendi. Prob. Quia Turcæ veri domini sunt bonorum mobilium, excipe, si quid per iniustitiam à Christiano peregrino extorserunt, licitè possunt tantundem à Turcis auferre. 460.

Dico

Dico 4. Turcæ tempore Induciarum inter Christianos versantes non possunt spoliari à Christianis, at tempore belli possunt, etiam à quavis priuato subdito ex præsumpta voluntate principis.

Quæst. 7. De peccatis in bello fieri solitis: 1. Dux peccat si iusta stipendia militibus non provideat. Vnde stimulantur ad rapinas, ad quarum restitutionem Dux tenetur. 2. Si non seruet disciplinam militarem, quantum in se, alias ad restitutionem damnorum obligatur.

Quod si timeatur secessio militum, & propter diuturnum bellum non omnes milites solui possint, tunc permitti possunt aliqua minora mala ad maiora incommoda vitanda, & incolæ æquo animo perferre debent.

Peccata Ducum supremo sub ordinatorum sunt. Si milites absque necessitate temerè exponant inter necioni. 2. Si sine necessitate in locis fætidis castra figant. 3. Si in solutionibus iniustis præiudiciis permittuntur vtantur. 4. Si cum damno Reipublicæ non compleant numerum militum, & tamen accipiunt pecuniam. 5. Si dimissis veteranis, nouos & ineptos substituunt stipendio minori. 6. Si retineant stipendia & permittant militibus à rusticis extorqueri sibi necessaria. 7. Si transiunt per ciuitates ad vexam accipiant pecunias.

Alij Officiales peccant; 1. Si victualia exercitus necessaria conuehi negligant, aut corrupta vendant. 2. Si propter lucrum aliam materiam pulueri tormentario admisceant. 3. Si pro cibo & alijs plus accipiant quam decet. 4. Si accipiant pecuniam

niam à domibus ad redimendam vexam , & alios grauant magis.

Denique milites omnes , ratione stipendiorum peccant , & sub mortali tenentur restituere. 1. Ut Duci obtemperent , in acie consistant , nec facile fugiant. 2. Ut stationem seruent , arcem sibi commissam defendant , etiam cum periculo vitæ , quamdiu spes defendendi superest , alioquin capite plectuntur. iuxta l. 2. ff. ad legem Iuliam Maiest. 4. Ut sine Ducis licentia non discedant ab exercitu propter damnum , quod inferunt fugâ suâ. 5. Milites suis stipendijs contenti esse debent. Luc. 3. ideoque innocentes non grauare. Et licet milites in solutione stipendij dilationem iniustam patiantur , tamen non ided licitum est innocentes spoliare , quia bona aliena non sunt oppignorata militibus pro stipendio.

Quod si in grauissima necessitate milites cogantur spoliare innocentes ; princeps tenetur ad restitutionem damnorum , quatenus moraliter potest , si causa iniustæ detentionis exitit , quod si sine sua culpa , non amplius obligatur ; quam inde locupletior redditus est.

Quæst. 8. Clerici iure Ecclesiastico extra necessitatem propria pignorare non debent. Prob. quia indecens est , vt qui Spirituali militiæ se tradiderunt , arma vel negotia secularia tractent. iuxta 2. Timoth. 2. *Nemo militans Deo , &c.* Accedit , quod Clerici ordinantur ad ministerium altaris , in quo sanguis Christi repræsentatur. Ergo , Clerici non debent alie-

alienum sanguinem fundere, sed parati esse pro-
 prium pro Christo. Hinc ab Ecclesia constitutum,
 qui hominem extra necessitatem occidit vel mutilat,
 fiat irregularis, laicus sine peccato, Clericus cum
 peccato. Dixi iure Ecclesiastico, nam iure naturali
 non prohibitum, hinc pontifex potest dispensare, sicut
 in veteri Exod. 32. Leuitæ laudantur à Moysè, quod
 contra Idololatrias pugnarint. Dixi manu propria
 quia de consensu superiorum possunt interesse be-
 lo, vt Parochi & Confessarij tum non audent iube-
 occidere & mactare hunc vel illum, sed consulerent
 fortiter pugnent pro patria, & generatim hostes oc-
 cidant. Vt Henriquez. 463.

Deinde Clerici possunt 1. alijs bellum iustum
 suadere. 2. principem secularem in subsidium, con-
 tra infideles inuocare. 3. Principes Episcopi Ger-
 mania possunt bellum legitima autoritate indi-
 re, militem conscribere, sed ipsi sine licentia Pa-
 non debent esse Duces.

Dixi 3. Extra necessitatem. Nam in necessitate
 sine dispensatione possunt Clerici propria manu
 pugnare. 1. Si id necesse ad defensionem propria
 vitæ. 2. Si necesse ad defensionem proximi in-
 centis, Reipub multum utilis. 3. Si necessarium
 defensionem patriæ aut ciuitatis contra iniustos
 uasores. 4. Si necessarium ad victoriæ, ex qua
 Ecclesiæ multum pendet, consecutionem. Ordinarij
 autem talis necessitas non occurrit in bello, præter-
 tim offensiuo, cum laici sufficienter haberi possint.

NB. 1. Clerici in maioribus pugnantibus peccant
 mortaliter; in minoribus, gaudentes priuilegio for-
 & canonis, venialiter, non gaudentes non peccant.
 Quod si beneficiati, timendum est, ne mortaliter
 peccent.

peccent, excipe si contra hereticos, quod si occidant, debent resignare aut dispensationem petere super irregularitate.

NB. 2. Clerici (nisi constet de contrario voluntate Ducis) gaudent spolijs hostium, Ratio, quia tales exercitus sunt utiles, imò & pars exercitus, ideò gaudere debent commodis belli, sicuti etiam periculis expositi sunt.

C A P. XIII.

De Scandalo.

Scandalum est dictum vel factum, (quia externa i hominis operatio vel omissio alterum ad peccandum potest inducere) minus rectum (speciem mali habens) præbens alteri occasionem ruinæ spiritualis minus rectum, quia non necesse, vt operatio vel omissio secundum se mala, sed talis est, si speciem mali, V.C. si clericus mulierem suspectam apud se aleret, licet nihil peccet, tum sub mortali tenetur dimittere, quia scandalum. 464.

N. 1. Operatio secundum se venialis, per circumstantiam potest fieri mortalis, vt si Religiosus iocosum verbum coram fœminis proferat, & adolescens verbum amatorium fœminæ coram viro valde Zelotipo insinuet, vnde timenda magna dissensio, peccant mortaliter.

N. 2. Licet operatio secundum se mala non sit, tamen speciem mali in se habet, si tamen permoueas & remoueas, quantum in te est, non peccabis; Sic parochus, qui die festo non potest celebrare, nec alium substituere, si insinuet populo causam, licet scandalum sequatur, ipse tamen eris extra culpam.

Duplex est scandalum, Vnum per se, siue datum, 2

V

alte-